

11

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-1104/1967

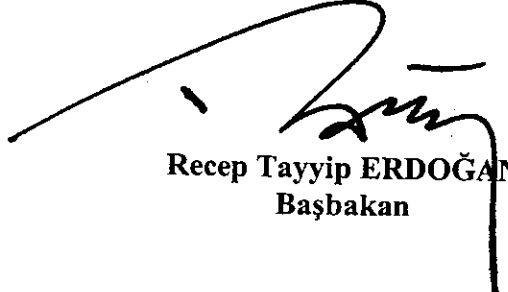
28 / 4 / 2005

Konu : Kanun Tasarısı

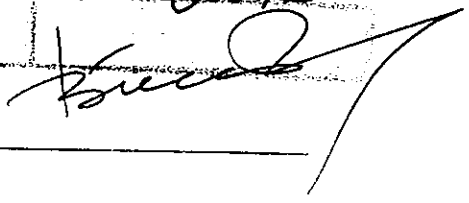
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 14/04/2005 tarihinde kararlaştırılan "İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

EKİ :
1- Kanun Tasarısı
2- Gerekçe

T. B. M. M. BAŞKANLIĞI	
Tan Kom.	- Anayasa - Adalat
Esas Kon.	- Dışişleri
Tarih	3.5.2005-3/1022
K. Md.	148
Başkan	

GEREKÇE

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No'lu Protokol, 13 Mayıs 2004 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılmıştır.

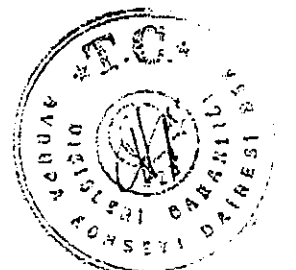
Ülkemiz tarafından 6 Ekim 2004 tarihinde imzalanan Protokol ile Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi'nin denetlenmesinden sorumlu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin işleyişinde karşılaşılan, aşırı dava yükü gibi sorunların aşılması amaçlanmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ile kurulan denetim mekanizmasının reformuna yönelik olarak ilk kez 1994 yılında başlatılan çalışmalar, bu amaçla hazırlanan 11 Numaralı Protokol'ün 1 Kasım 1998'de yürürlüğe girmesiyle sonuçlanmıştı.

Aradan geçen 10 yıllık süre içerisinde, gerek Avrupa Konseyi'nin üye sayısındaki artış, gerek Avrupa'da insan haklarının korunması alanında kaydedilen gelişmeler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin uzun dönemli etkinliğinin sağlanması ve denetim mekanizmasında bu yönde değişiklikler yapılması gereksinimini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Bu gereksinimden hareketle yürütülen çalışmalar sonucunda hazırlanan 14 Numaralı Protokol, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin daha etkin bir şekilde işleyişinin sağlamaya yönelik usul niteliğinde değişiklikler öngörmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından incelemeye değer bulunmayan, ancak büyük zaman kaybına yol açan önemsiz nitelikteki başvuruların ilk incelemelerinin daha hızlı yapılarak sonuçlandırılmasını, başvuruların daha az sayıda yargıç tarafından incelenebilmesini ve kabuledilebilirlik koşullarına şikayetçinin önemli oranda zarar görmesi unsurunun eklenmesini hükme bağlayan bu değişiklikler ile, mahkemenin etkinliğine katkıda bulunulacağına inanılmaktadır.

T/ 866

İNSAN HAKLARI VE ANA HÜRRİYETLERİNİ KORUMAYA DAİR SÖZLEŞMENİN
OLUŞTURDUĞU DENETİM MEKANİZMASININ DEĞİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN
14 NOLU PROTOKOLÜN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA
DAİR KANUN TASARISI

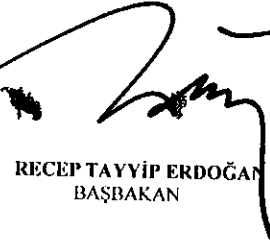
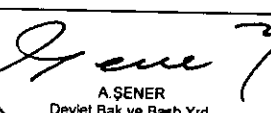
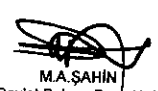
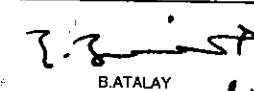
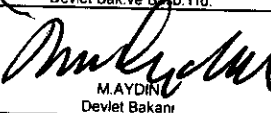
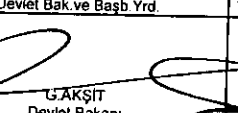
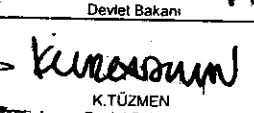
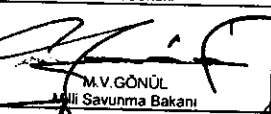
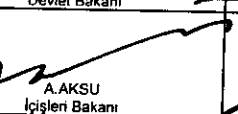
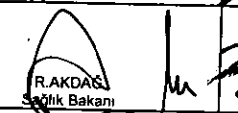
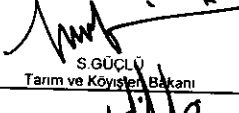
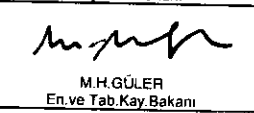
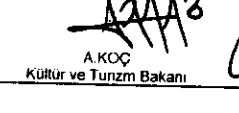
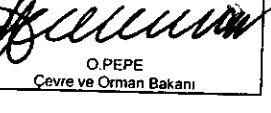
Madde 1- Avrupa Konseyi bünyesinde 13/05/2004 tarihinde imzaya açılan ve ülkemiz adına 6/10/2004 tarihinde imzalanan "İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 Nolu Protokol"un onaylanması uygun bulunmuştur.

Madde 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

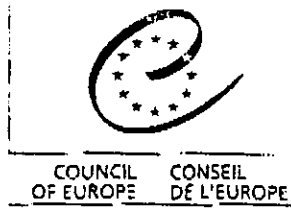
RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

 A. GÜL Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.	 A. ŞENER Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 M.A. ŞAHİN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	 B. ATALAY Devlet Bakanı
 B. ATALAY Devlet Bakanı V.	 M. AYDIN Devlet Bakanı	 U. AKŞİT Devlet Bakanı	 K. TÜZMEN Devlet Bakanı
 C. ÇİÇEK Adalet Bakanı	 M. V. GÖNÜL Milli Savunma Bakanı	 A. AKSU İçişleri Bakanı	 K. UNARITAN Maliye Bakanı
 H. ÇELİK Millî Eğitim Bakanı	 Z. ERGÖZ Bayındırlık ve İskan Bakanı	 R. AKDAĞ Sağlık Bakanı	 B. YILDIRIM Ulaştırma Bakanı
 S. GÜÇLÜ Tarım ve Köyler Bakanı	 M. BAŞESGİOĞLU Çalışma ve Sos. G. v. Bakanı	 A. COŞKUN Sanayi ve Ticaret Bakanı	 M. H. GÜLER En. ve Tab. Kay. Bakanı
 A. KOÇ Kültür ve Turizm Bakanı	 O. PEPE Çevre ve Orman Bakanı		

Dosya No.

01-1104

484

Avrupa Sözleşmeleri Külliyyatı - No. 194

İNSAN HAKLARI VE ANA
HÜRRİYETLERİNİ KORUMAYA DAİR
SÖZLEŞMENİN OLUŞTURDUĞU
DENETİM MEKANİZMASININ
DEĞİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN 14 NO'LU
PROTOKOL

10.0.

Giriş

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye ("Sözleşme") Ek bu Protokolü imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

3 ve 4 Kasım 2000 tarihlerinde Roma'da toplanan İnsan Hakları Avrupa Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen 1 sayılı Karar ve Bildiriyi dikkate alarak;

Bakanlar Komitesi'nin 8 Kasım 2001, 7 Kasım 2002 ve 15 Mayıs 2003 tarihlerinde yapılan 109, 111 ve 112. oturumlarında kabul edilen Bildirileri dikkate alarak;

Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi tarafından 28 Nisan 2004 tarihinde kabul edilen 251 (2004) sayılı Görüşü dikkate alarak;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin iş yükünün sürekli artması karşısında, uzun dönemde denetim sisteminin etkinliğinin sağlanması ve geliştirilmesi için Sözleşme'nin belirli hükümlerinin acilen değiştirilmesi ihtiyacını gözönünde bulundurarak;

Özellikle, Mahkeme'nin Avrupa'da insan haklarının korunması alanındaki üstün rolünü devam ettirebilmesinin sağlanması gereksinimini gözönünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

Sözleşme'nin 22'inci maddesinin 2'inci fıkrası kaldırılmıştır.

Madde 2

Sözleşme'nin 23'ncü maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

"Madde 23- Görev süreleri ve görevden alınma

- 1- Yargıçlar dokuz yıl için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkün değildir.
- 2- Yargıçların görev süreleri 70 yaşında sona erer.
- 3- Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görevlerini sürdürürler. Yerlerine başkası seçildikten sonra da kendilerine havale edilmiş olan davalara bakmaya devam ederler.
- 4- Hiçbir yargıç, diğer yargıçlar tarafından gerekli koşulları yerine getirmediğine üçte iki çoğunluk ile karar verilmedikçe, görevden alınamaz."

Madde 3

Sözleşme'nin 24'üncü maddesi kaldırılmıştır.

Madde 4

Sözleşme'nin 25'nci maddesi, Madde 24 olmuştur ve metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Madde 24- Yazı İşleri Birimi ve Raportörler

- 1- Mahkeme'de, görevleri ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri Müdürlüğü bulunur.
- 2- Tek yargıç düzeninde kurulduğunda Mahkeme'ye, Mahkeme Başkanı'nın yetkisi altında görev yapan raportörler tarafından yardım edilir. Raportörler Mahkeme'nin Yazı İşleri'nin bir parçasını oluşturur."

Madde 5

Sözleşme'nin 26'ıncı maddesi, Madde 25 (Mahkemenin Genel Kurul halinde toplanması) olmuştur ve metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

- 1- (d) bendinin sonundaki virgöl, noktalı virgöl ile değiştirilmiştir ve "ve" kelimesi kaldırılmıştır.
- 2- (e) bendinin sonundaki nokta, noktalı virgülle değiştirilmiştir.
- 3- Aşağıdaki gibi yeni bir (f) bendi eklenmiştir:

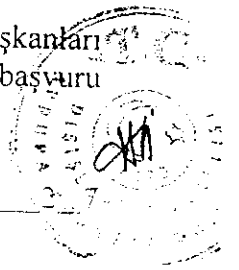
"f 26. maddenin 2. fıkrası uyarınca talepte bulunmak."

Madde 6

Sözleşme'nin 27'inci maddesi, Madde 26 olmuştur ve metni aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Madde 26-Tek yargıçlı düzen, komiteler, Daireler ve Büyük Daire

- 1- Mahkeme, önüne gelen davaları incelemek üzere tek yargıçlı düzen, üç yargıçlı komiteler, yedi yargıçlı Daire'ler ve on yedi yargıçlı Büyük Daire halinde toplanır. Mahkeme'nin Daireleri, belirli bir süre için komiteleri oluşturur.
- 2- Mahkeme Genel Kurulu'nun talep etmesi üzerine, Bakanlar Komitesi oybirliğiyle alınan karar ile ve belirli bir süre için Dairelerdeki yargıç sayısını beşe düşürebilir.
- 3- Tek yargıç düzeni oluşturulduğunda, yargıç seçilmiş bulunduğu Yüksek Akit Devlet ile ilgili başvuruları inceleyemez.
- 4- Başvuruya konu olan Yüksek Akit Devlet adına seçilmiş yargıç, Daire ve Büyük Daire'de re'sen yer alır; bu yargıcın yokluğunda veya katılması mümkün olmayan durumlarda, anılan devletin önceden sunacağı listeden Mahkeme Başkanınca seçilen bir kişi yargıç sıfatıyla yer alır.
- 5- Büyük Daire'de, ayrıca Mahkeme Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Mahkeme İchtüzüğüne göre seçilecek diğer yargıçlardan bulunur. Bir başvuru

43'üncü madde uyarınca Büyük Daire'ye sevk edildiğinde, Daire Başkanı ve ilgili Yüksek Akit Taraf adına seçilmiş yargıç haricinde, bu kararı vermiş olan Daire yargıçları Büyük Daire'de yer alamazlar."

Madde 7

Yeni 26. maddeden sonra, Sözleşme'ye yeni bir madde olarak 27. madde eklenmiştir:

"Madde 27-Tek yargıçların yetkileri

- 1- Yeniden incelemeye gerek olmaksızın karar alınabilecek hallerde, tek yargıç, 34'üncü maddeye uygun olarak Mahkeme'ye iletilen bir başvuruyu kabuledilemez bulabilir veya kayıttan düşürebilir.
- 2- Tek yargıcın vereceği karar kesindir.
- 3- Tek yargıç bir başvuru hakkında kabuledilmezlik kararı vermez veya başvurunun kayıttan düşürülmesine hükmetmezse, başvuruyu incelenmesi için bir komiteye veya bir Daire'ye iletir."

Madde 8

Sözleşme'nin 28'nci maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

"Madde 28-Komitelerin yetkileri

- 1- Madde 34'e uygun olarak yapılan bir başvuru hakkında bir komite oybirliğiyle,
 - a. yeniden incelemeye gerek olmaksızın karar alınabilecek hallerde başvuruyu kabuledilemez bulabilir veya kayıttan düşürebilir: veya
 - b. davanın temelini teşkil eden sorun, Sözleşme veya Protokollerinin uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olup, zaten Mahkeme'nin yerleşmiş içtihadına ilişkin ise, davayı kabuledilebilir bulabilir ve aynı anda davanın esasına ilişkin karar verebilir.
- 2- 1. fıkrada değinilen karar ve hükümler kesindir.
- 3- İlgili Yüksek Akit Taraf adına seçilmiş yargıç komite üyesi değilse, komite, ilgili Taraf'ın 1.b bendinde bahsedilen usulün uygulanmasına itiraz etmesi durumu dahil olmak üzere ilgili tüm unsurları göz önüne alarak, davanın her aşamasında o yargıcı, komitenin üyelerinden birinin yerine geçmeye davet edebilir."

Madde 9

Sözleşme'nin 29'uncu maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

- 1- 1. fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: "27 veya 28'inci madde uyarınca karar alınmadığı veya 28'inci kapsamında hüküm verilmediği takdirde, bir Daire

34'üncü madde uyarınca yapılan bireysel başvuruların kabuledilebilirliği ve esası hakkında karar verir. Kabuledilebilirliğe ilişkin karar ayrı olarak da alınabilir.”

2- 2. fıkranın sonuna aşağıdaki şekilde yeni bir cümle eklenmiştir: “Mahkeme’nin istisnai durumlarda aksi yönde aldığı kararlar hariç, kabuledilebilirliğe ilişkin karar ayrı olarak verilir.”

3- 3. fıkra kaldırılmıştır.

Madde 10

Sözleşme’nin 31.maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

1- (a) bendinin sonundaki “ve” kelimesi kaldırılmıştır.

2- (b) bendi (c) bendi olmuştur ve aşağıdaki şekilde yeni (b) bendi eklenmiştir:

“b 46. maddenin 4. fıkrasına uygun olarak Bakanlar Komitesi tarafından Mahkeme’ye gönderilen meseleler hakkında karar verir; ve”

Madde 11

Sözleşme’nin 32.maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

1- a bendinin sonuna bir virgül ve 34 rakamından sonra 46 rakamı eklenmiştir.

Madde 12

Sözleşme 35.maddesinin 3. fıkrası aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

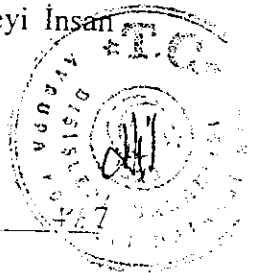
“3 Mahkeme 34. maddeye uygun olarak iletilen bireysel başvuruyu aşağıdaki hallerde kabuledilemez bulur:

- a. başvurunun Sözleşme veya ilgili Protokol hükümleri dışında kalması, açıkça dayanaktan yoksun olması veya bireysel başvuru hakkının suiistimali mahiyetinde olması, veya;
- b. Sözleşme ve Protokollerde belirtilen insan haklarına saygı ilkesi gereğince başvurunun esası hakkında incelemeye gerek bulunması ve başvuruya konu olayın iç hukuk mahkemesince yeterince incelenmemiş olması durumları hariç olmak üzere, başvuranın önemli mağduriyetinin bulunmaması.”

Madde 13

Sözleşme’nin 36.maddesine aşağıdaki yeni 3. fıkra eklenmiştir:

“3 Bir Daire veya Büyük Daire’de görülen tüm davalar hakkında Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri yazılı görüş verebilir ve duruşmalara katılabilir.”

Madde 14

Sözleşme'nin 38.maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Madde 38-Davanın incelenmesi

Mahkeme, başvuruyu tarafların temsilcileriyle birlikte inceler ve gerekirse, ilgili Yüksek Akit Tarafların, etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapar."

Madde 15

Sözleşme'nin 39. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Madde 39-Dostane çözümler

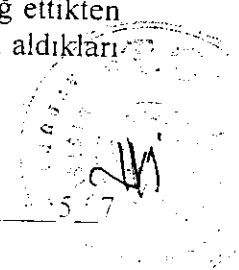
- 1- Başvurunun herhangi bir aşamasında Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinde tanımlanan insan haklarına saygı esasından hareketle, davanın dostane çözüm ile sonuçlandırılması için ilgili taraflara hizmet sunabilir.
- 2- 1. fıkra hükümlerine göre yürütülen işlemler gizlidir.
- 3- Dostane çözüme varılırsa, Mahkeme olaylarla ve varılan çözümle sınırlı kısa bir açıklamayı içeren bir karar vasıtası ile başvuruyu kayıttan düşürür.
- 4- Bu karar, kararda belirtilen dostane çözüm şartlarının icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne iletilir.

Madde 16

Sözleşme'nin 46. maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

"Madde 46-Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması

- 1- Yüksek Akit Taraflar taraf oldukları her davada Mahkeme'nin kesin kararlarına uymayı yükümlenirler.
- 2- Mahkeme'nin kesin kararı, kararın icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne iletilir.
- 3- Bakanlar Komitesi kesin kararın icrasının denetlenmesinin kararın yorumlanmasına dair bir mesele tarafından engellendiği görüşünde ise, konuyu yorum meselesi hakkında bir hüküm vermesi için Mahkeme'ye gönderebilir. Gönderme kararının Komite'ye katılmaya yetkili temsilcilerin üçte iki oy çoğunluğuyla verilmesi gerekir.
- 4- Bakanlar Komitesi bir Yüksek Akit Taraf'ın, taraf olduğu davada verilen kesin karara uymayı reddettiği görüşünde ise, ilgili tarafa resmi bir ihbar tebliği ettikten sonra ve Komite'ye katılmaya yetkili temsilcilerin üçte iki oyçokluğuyla aldıkları

kararla, ilgili tarafın 1. fıkrada öngörülen yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği meselesini Mahkeme'ye intikal ettirebilir.

- 5- Mahkeme 1. fıkranın ihlal edildiğini tespit ederse, alınacak önlemleri değerlendirmesi için davayı Bakanlar Komitesi'ne gönderir. Mahkeme 1. fıkra ihlal edilmediğini tespit ederse, davayı davanın incelenmesini bitirecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderir.

Madde 17

Sözleşme'nin 59. maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

1- Aşağıdaki gibi yeni bir 2. fıkra eklenmiştir:

2- "Avrupa Birliği bu Sözleşme'ye katılabilir."

2- 2, 3 ve 4. fıkralar sırasıyla 3, 4 ve 5. fıkralar olmuştur.

Son ve geçici hükümler

Madde 18

- 1- Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Bu devletler Sözleşme ile bağlanmaya ilişkin onaylarını aşağıdaki şekillerde ifade edebilirler:

a. onay, kabul veya uygun bulma koşuluna bağlı olmaksızın atılan imza; veya

b. onay, kabul veya uygun bulma koşuluna bağlı olarak atılan ve sonrasında onay, kabul ve uygun bulma işlemlerinin yapıldığı imza.

- 2- Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilir.

Madde 19

Bu Protokol, 18. madde hükümleri uyarınca, Sözleşme'nin tüm Taraflarının Protokol ile bağlanma rızalarını bildirdikleri tarihten sonra başlayan üç aylık sürenin hitamını takip eden ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 20

Bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde görülmekte olan bütün başvurular ile icrası Bakanlar Komitesi tarafından denetlenen bütün kararlara uygulanır.

Bu Protokol'ün 12. maddesi ile Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. b bendine eklenen yeni kabuledilebilirlik koşulu, Protokol'ün yürürlüğe girmesinden önce kabuledilebilir bulunmuş olan başvurulara uygulanmaz. Bu Protokol'ün yürürlüğe girmesini müteakip iki yıl boyunca.

yeni kabuledilebilirlik koşulu sadece Mahkeme'nin Daireleri ve Büyük Dairesi tarafından uygulanabilir.

Madde 21

Bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği tarihte görevlerinin birinci döneminde olan yargıçların görev süreleri kendiliğinden toplam dokuz yılı tamamlayacak şekilde uzatılır. Diğer yargıçlar, kendiliğinden iki yıl süreyle uzatılan görev sürelerini tamamlarlar.

Madde 22

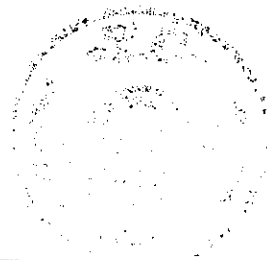
Avrupa Konseyi Genel Sekreteri:

- a. her imza,
- b. her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin tevdiini,
- c. bu Protokol'ün, 19. madde uyarınca yürürlüğe giriş tarihini, ve
- d. bu Protokol'e ilişkin başka herhangi bir işlem, bildirim ve yazışmayı,

Avrupa Konseyi üyesi Devletlere bildirir.

Yukarıdaki hükümleri tasdiken, aşağıda imzası bulunan ve usulünce yetkili kılınmış temsilciler bu Protokolü imzalamışlardır.

2004 Mayısının 13'üncü günü, Strasbourg'da, Avrupa Konseyi Arşivinde muhafaza edilmek ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca tek bir nüsha halinde düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tasdikli suretleri Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin her birine gönderecektir.

21/1